

ЗВІТ

Про результати акредитаційної експертизи освітньої програми

Заклад вищої освіти	Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Освітня програма	37147 Публічне управління та адміністрування (мова навчання українська)
Рівень вищої освіти	Доктор філософії
Спеціальність	281 Публічне управління та адміністрування

Цей звіт складений за наслідками акредитаційної експертизи згаданої вище освітньої програми, що проводилася Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти.

Звіт є результатом роботи експертної групи. Його основним призначенням є систематизація отриманої інформації, її аналіз та безпосереднє оцінювання якості освітньої програми. Звіт призначений як безпосередньо для закладу вищої освіти, так і для широкої громадськості. Він є публічним документом та буде оприлюднений на сайтах Національного агентства і закладу вищої освіти. Він також є підставою для прийняття подальших рішень галузевою експертною радою та Національним агентством.

Детальніше про мету і порядок проведення акредитації можна дізнатися на вебсайті Національного агентства – <https://naqa.gov.ua/>

Використані скорочення:

ID - ідентифікатор

ВСП - відокремлений структурний підрозділ

ЄДЕБО - Єдина державна електронна база з питань освіти

ЄКТС - Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система

ЗВО - заклад вищої освіти

ОП - освітня програма

Загальні відомості

1. Інформація про освітню програму

Назва ЗВО	Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Назва ВСП ЗВО	не застосовується
ID освітньої програми в ЄДЕБО	37147
Назва ОП	Публічне управління та адміністрування (мова навчання українська)
Галузь знань	28 Публічне управління та адміністрування
Спеціальність	281 Публічне управління та адміністрування
Спеціалізація (за наявності)	відсутня
Рівень вищої освіти	Доктор філософії
Вид освітньої програми	Освітньо-наукова

2. Відомості про склад експертної групи та акредитаційну експертизу

Склад експертної групи	Монастирський Григорій Леонардович, Заїка Олена Вікторівна, Гончаренко Ірина Василівна, Малецька Наталія Сергіївна, Алькема Віктор Григорович (керівник)
Залучений представник роботодавців	не застосовується
Дати візиту до ЗВО	22.02.2021 р. – 24.02.2021 р.

3. Посилання на документи, які підлягають оприлюдненню закладом вищої освіти на своєму вебсайті

Відомості про самооцінювання ОП	http://www.univ.kiev.ua/pdfs/official/accreditation/281/37147-public-administration-and-administration.pdf
Програма візиту експертної групи	http://philosophy.univ.kiev.ua/uploads/editor/%D0%9F%D1%80%Do%BE%Do%B3%D1%80%Do%Bo%Do%BC%Do%Bo-%Do%B2%D1%96%Do%B7%Do%B8%D1%82%D1%83-37147-%Do%BF%Do%BE%Do%B2%D1%82%Do%BE%D1%80%Do%BD%Do%Bo.pdf

4. Інформація про наявність у звіті інформації з обмеженим доступом

Звіт не містить інформацію з обмеженим доступом

I. Наявність або відсутність підстав для відмови в акредитації, не пов'язаних із відповідністю Критеріям оцінювання якості освітньої програми

На думку експертної групи, підстави для прийняття рішення про відмову в акредитації з підстав, не пов'язаних із відповідністю критеріям оцінювання якості освітньої програми:

відсутні

II. Резюме

Загальні враження про ОП, найголовніші висновки щодо відповідності Критеріям

Освітньо-наукова програма «Публічне управління та адміністрування (мова навчання українська)», яка реалізується в Київському національному університеті імені Тараса Шевченка (КНУТШ), є актуальною, має високопрофесійне кадрове забезпечення, сучасну матеріально-технічну базу. ОП продовжує започатковані в 2011 році традиції підготовки кандидатів наук з державного управління кафедрою державного управління, що обумовили становлення відповідної наукової школи КНУТШ. Активним представником цієї школи є гарант ОП. Унікальність ОП обумовлена врахуванням новітніх тенденцій публічного управління, що базуються на сучасних філософських концепціях, в процесі проведення наукових досліджень аспірантами. Цілі ОП відповідають положенням Стратегічного плану розвитку КНУТШ на період 2018-2025 р. Структура ОП реалізована згідно з моделлю інноваційного університету, враховує специфіку підготовки фахівців з публічного управління та адміністрування на третьому рівні вищої освіти. Стейкхолдери брали активну участь в розробленні ОП та її освітніх компонентів. Помітною рисою ОП є залучення до її реалізації й освітньої та наукової компонент практиків, більшість з яких мають досвід управлінської роботи на керівних посадах в центральних органах державної влади. Для організації дистанційного навчання використовується платформа дистанційної освіти КНУТШ, що дозволило забезпечити освітній процес в умовах карантину. Значна увага ЗВО приділяється відкритості та прозорості (на сайті університету у відкритому доступі містяться практично усі документи, що є необхідними для реалізації ОП). Загалом ОП відповідає критеріям оцінювання якості освітньої програми з недоліками, що не є суттєвими, є динамічною, всі суб'єкти її реалізації демонструють активний пошук шляхів її розвитку та мотивацію до удосконалення з урахуванням кращих світових та вітчизняних практик.

Підсумок сильних сторін програми та позитивних практик

1. Потужний кадровий потенціал ОП, що характеризується: наявністю НПП, які є експертами з питань філософії та методології системного підходу до вирішення проблем публічного управління та адміністрування, мають значний управлінський досвід топ-менеджменту у сфері державного управління; вільним володінням викладачами фаховою англійською мовою; імплементацією у процес викладання та наукових досліджень успішної практики публічного управління та адміністрування; залученням до викладання та наукових досліджень провідних професорів університетів Європи та США. 2. Значний досвід багаторівневої підготовки фахівців з публічного управління та адміністрування, який синтезовано і реалізовано на рівні доктора філософії, що ґрунтується на тісному взаємозв'язку теорії та практики, постійній актуалізації знань, впровадженні в освітній та науковий процеси інновацій. 3. Доступність для здобувачів інфраструктури і ресурсного забезпечення належної функціональності для якісного провадження освітнього процесу та здійснення досліджень. 4. Дієвий механізм співробітництва з питань реалізації освітніх та наукових проектів НПП, наукових керівників з організаціями публічної сфери. 5. Постійно діючий процес імплементації цифрових інновацій сфери публічного управління в науково-дослідну діяльність і освітню практику здобувачів та інших учасників реалізації ОП. 6. Потужна інституційна та належним чином унормована і організована база підготовки науково-педагогічних кадрів в рамках аспірантури, яка включає: наявність системи внутрішніх нормативно-правових актів, в яких передбачено питання індивідуалізації освітньої та наукової траєкторії здобувача, прояву та задоволення їх особистої ініціативи; функціонування організаційних підрозділів, спрямованих на підтримку здобувачів в питаннях реалізації їх прав, доступності до сучасних наукових результатів міжнародного наукового співтовариства, створенні умов для входження в міжнародний освітній простір для апробації результатів власних досліджень, реалізації прав академічної мобільності та умов дотримання академічної доброчесності. 7. Комплексна соціологічна та психологічна підтримка здобувачів, яка включає концентрацію та координацію організаційних ресурсів факультету психології та факультету соціології КНУТШ, ефективність взаємної узгодженої діяльності яких підтверджено документально шляхом вивчення матеріалів системи моніторингу та оцінки ступеню задоволеності здобувачами змістом ОП, освітнім середовищем, суб'єктами та складовими наукового процесу. В процесі інтерв'ювання здобувачі і представники органів студентського самоврядування високо оцінили важливість цієї системи в забезпеченні належної якості освіти та наукової діяльності.

Підсумок слабких сторін програми та рекомендації з її удосконалення

1. Формалізований опис структури та змісту ОП не в повній мірі розкриває реальний її фокус, особливості та практику формування контингенту. У цьому контексті пропонується удосконалити існуючу ОП в частині розкриття предметної області, доповнення фокусу програми групами суб'єктів корпоративного та громадського управління, а також збалансування цілі в описі особливостей ОП з її метою, відкоригувати ПРН з урахуванням кращих прикладів світової практики підготовки докторів філософії в цій сфері. 2. Наявний механізм оновлення структури і змісту ОП не завжди дозволяє своєчасно та в достатній мірі формувати актуальний профіль випускника. Базовими аргументами щодо цього положення є низький ступінь оновлення ОП лише на рівні окремих ОК. Тому доцільним вважається забезпечити оновлення ОП з урахуванням позиції всіх зацікавлених сторін. 3. Діюча в Університеті система оцінювання якості освітньо-наукових програм здобувачами та іншими стейкхолдерами не дозволяє в повній мірі оцінювати якість освіти та освітньої діяльності за програмою, що акредитується. Це положення ґрунтується на

аналізі результатів соціологічного опитування учасників освітнього процесу філософського факультету і Університету та в процесі спілкування із здобувачами, роботодавцями та представниками академічної й наукової спільноти. Рекомендовано адаптувати систему такого оцінювання до специфіки конкретної ОНП. 4. Недостатній рівень використання здобувачами ОНП потенціалу вітчизняного та міжнародного академічного середовища. У цьому контексті необхідно розширити можливості реалізації освітньої траєкторії за рахунок залучення здобувачів до вітчизняних та міжнародних програм і проектів, диверсифікуючи інструменти міжнародного співробітництва, академічної мобільності, наукового стажування та особистої ініціативи. 5. Недостатній рівень поінформованості здобувачів ОНП про можливості реалізації своїх академічних прав щодо функціонування внутрішньої системи забезпечення якості вищої освіти та освітньої діяльності. Необхідно одночасно з існуючим моніторингом якості та процедурами оновлення ОНП на рівні університету запровадити кафедральний механізм залучення здобувачів до процедур обговорення та удосконалення ОНП. 6. Наявний механізм формування індивідуальної академічної та наукової траєкторії недостатньо гнучкий, не завжди дозволяє обрати комплекс вибіркових ОК, актуальний для ефективної реалізації обраної здобувачем теми дисертаційного дослідження. Це положення ґрунтується на результатах порівняльного аналізу індивідуальних планів здобувачів та наукової тематики їх дисертаційних досліджень і планів наукової роботи аспірантів. Доцільно розширити комплекс вибіркових освітніх компонентів з урахуванням специфіки наукових інтересів здобувачів. В цьому переліку слід передбачити практику, яку частина здобувачів проходять в межах неформальних домовленостей в організаціях публічної сфери.

III. Аналіз

У цьому розділі експертна група описує встановлені під час акредитаційної експертизи фактичні обставини, аналізує та оцінює їх, а також надає свої рекомендації щодо удосконалення ОП та діяльності за нею за окремими критеріями.

Критерій 1. Проектування та цілі освітньої програми:

1. Освітня програма має чітко сформульовані цілі, які відповідають місії та стратегії закладу вищої освіти.

У ОНП сформульована її мета, яка корелюється з Концепцією освітньої діяльності університету, визначеній в Статуті Київського національного університету імені Тараса Шевченка (<https://bit.ly/3b316Xp>), та Стратегічним планом розвитку Університету на період 2018-2025 р. (<https://bit.ly/3bMAOYU>). Відповідність цілей ОП місії та стратегії ЗВО була чітко ідентифікована під час спілкувань на відеоконференціях, запланованих в програмі акредитації з керівництвом Університету, філософського факультету, завідувачем кафедри державного управління, гарантом програми, які підтвердили, що всі вони чітко розуміють місце ОНП в стратегії та тактиці розвитку ЗВО, наполегливо працюють над її розвитком.

2. Цілі освітньої програми та програмні результати навчання визначаються з урахуванням позицій та потреб заінтересованих сторін.

Під час зустрічі з гарантом було встановлено, що поява цієї ОНП була продиктована доцільністю збереження успішної багаторічної практики підготовки кандидатів наук з державного управління з урахуванням філософсько-управлінських аспектів функціонування та розвитку публічної сфери управління на різних її ієрархічних рівнях. Роботодавці та академічна спільнота брали безпосередню участь в формуванні цілей та програмних результатів навчання, що впливає з їх рецензій та відгуків, онлайн-зустрічей з стейкхолдерами (роботодавцями, представниками академічної спільноти). Гарантом було надано документи, які певним чином підтверджують участь практиків у формуванні та оновленні ОК ОНП (витяг з протоколу засідання кафедри державного управління від 31 жовтня 2017 року; матеріали круглого столу «Державна служба України в діалектиці суспільних трансформацій» (31 травня 2018 року). Здобувачі під час зустрічі засвідчили те, що ознайомлені з ОНП, однак не висловили пропозицій щодо її удосконалення. Зазначене є свідченням того, що існуючі в КНУТШ механізми врахування думки стейкхолдерів на ОНП, яка акредитується, не реалізуються в повній мірі. Базовими аргументами щодо цього твердження є низький ступінь оновлення ОНП (лише на рівні змісту окремих ОК). Існуючі пропозиції учасників освітнього процесу та інших стейкхолдерів не завжди належним чином відображаються в змісті програми, а їх впровадження відбувається на рівні викладача окремої дисципліни. В зміст, формулювання фахових компетентностей, ПРН, перелік ОК ОНП, яку було затверджено в липні 2018 року, не було внесено жодних змін. Хоча розвиток предметної області публічного управління та адміністрування в умовах системного реформування є настільки динамічним, що зумовлює доцільність реагування на нові виклики. Тут варто зазначити, що профільна кафедра має унікальні можливості врахування думки публічних службовців, що мають значний досвід роботи на найвищих керівних посадах в центральних органах державної влади, а зараз залучені до реалізації освітніх компонентів ОНП чи наукового керівництва аспірантами.

3. Цілі освітньої програми та програмні результати навчання визначаються з урахуванням тенденцій розвитку спеціальності, ринку праці, галузевого та регіонального контексту, а також досвіду аналогічних вітчизняних та іноземних освітніх програм.

Програмні результати навчання за ОНП (<https://bit.ly/3kDQ5z1>), зокрема ПРН1, ПРН4, ПРН6, ПРН10 враховують сучасні тенденції розвитку публічного управління та адміністрування, його діджиталізації, посилення орієнтації на забезпечення сталого розвитку на різних рівнях публічного управління та адміністрування. Це чітко простежується й на основі аналізу тематики наукових досліджень аспірантів, яка відповідає модернізаційним процесам у сфері публічного управління. Регіональний контекст передбачено при проведенні емпіричних досліджень в процесі підготовки дисертацій. При зустрічі з гарантом та стейкхолдерами підтверджено, що в процесі формування ПРН враховано досвід Національної академії державного управління при Президенті України, Львівського національного університету імені Івана Франка, університетів США, провідних університетів Польщі (Ягеллонського та Вроцлавського), Німеччини та Австрії, що здійснюють підготовку докторів філософії у сфері управління та адміністрування.

4. Освітня програма дозволяє досягти результатів навчання, визначених стандартом вищої освіти за відповідною спеціальністю та рівнем вищої освіти (за наявності). За відсутності затвердженого стандарту вищої освіти за відповідною спеціальністю та рівнем вищої освіти, програмні результати навчання повинні відповідати вимогам Національної рамки кваліфікацій для відповідного кваліфікаційного рівня.

Оскільки гарант ОНП та завідувач кафедри державного управління залучалися до громадського обговорення проекту Стандарту вищої освіти за спеціальністю 281 Публічне управління та адміністрування галузі знань 28 Публічне управління та адміністрування для третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти, при розробленні та оновленні ОНП його положення було враховано, що підтверджено в процесі аналізу змісту зазначеного проекту та ОНП. Сформовані в ОНП ПРН загалом відповідають вимогам Національної рамки кваліфікацій для дискрипторів 8 кваліфікаційного рівня (<https://bit.ly/3r61DNT>), зокрема ПРН1, ПРН2, ПРН3, ПРН11. Хоча внесення змін до НРК в 2019 та 2020 роках мало б знайти відображення в певному коригуванні ПРН, що визначені діючою ОНП 2018 року (<https://bit.ly/3kDQ5z1>).

Загальний аналіз щодо Критерію 1:

Сильні сторони та позитивні практики у контексті Критерію 1.

ОНП, її мета та ПРН, вмонтовані в стратегічні документи розвитку КНУТШ, відповідають інноваційним напрямкам функціонування та розвитку сформованої в ЗВО наукової школи з державного управління. Значний досвід багаторівневої підготовки фахівців з публічного управління та адміністрування, який синтезовано та реалізовано на рівні доктора філософії, що ґрунтується на тісному взаємозв'язку теорії та практики, постійній актуалізації знань, впровадженні в освітній та науковий процеси інновацій, які лише запроваджуються на центральному та інших рівнях публічного управління. ОНП інтегрує передовий досвід підготовки докторів філософії, як вітчизняних, так і зарубіжних університетів з урахуванням специфіки досліджень наукових керівників, які здійснюють підготовку аспірантів за цією ОНП.

Слабкі сторони, недоліки та рекомендації щодо удосконалення у контексті Критерію 1.

Існуючі пропозиції учасників освітнього процесу та інших стейкхолдерів не завжди належним чином відображаються в змісті ОНП, ПРН, переліку ОК, а їх впровадження відбувається на рівні викладача окремої дисципліни. В зміст програми, яку затверджено в 2018 році, не внесено дотепер жодних змін, хоча за цей період відбулися вагомні трансформації в системі публічного управління та адміністрування, зумовлені реалізацією низки реформ, зокрема затверджено нову редакцію Національної рамки кваліфікацій. У цьому контексті пропонується ширше використовувати в процесі оновлення та удосконалення ОНП «Публічне управління та адміністрування (мова навчання українська)» наявний та відпрацьований в КНУТШ інституційний механізм розвитку освітніх програм з урахуванням позиції стейкхолдерів.

Рівень відповідності Критерію 1.

Рівень В

Обґрунтування рівня відповідності Критерію 1.

Враховуючи узгодженість за всіма підкритеріями критерію 1, керуючись принципом урахування контексту та підходом, орієнтованим на удосконалення, освітня програма та освітня діяльність за цією програмою відповідають Критерію 1 з недоліками, що не є суттєвими. Так, недолік щодо недостатності врахування в змісті ОНП, формулюванні ПРН та переліку ОК позиції стейкхолдерів може бути швидко усунутий, оскільки в КНУТШ існує відповідне інституційне середовище розвитку ОНП, гарант, представники НПП, наукові керівники, представники академічного середовища та організацій публічного сектора, які взаємодіють з профільною кафедрою, чітко визначають та обґрунтовують напрямки її удосконалення.

Критерій 2. Структура та зміст освітньої програми:

1. Обсяг освітньої програми та окремих освітніх компонентів (у кредитах Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи) відповідає вимогам законодавства щодо навчального навантаження для відповідного рівня вищої освіти та відповідного стандарту вищої освіти (за наявності).

Відповідно до начального плану, затвердженого 06.03.2017 року (<https://bit.ly/3q6YD2o>), обсяг освітньої складової ОНП становить 40 кредитів ЄКТС, що відповідає вимогам статті 5 Закону України «Про вищу освіту». Обсяг чотирьох компонент, передбачених п.27 Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук (<https://bit.ly/3cAGp3x>), які забезпечують набуття відповідних компетентностей становить 18 кредитів (45 %), зокрема їх забезпечують такі ОК: 1) здобуття глибинних знань зі спеціальності (ОК «Системний аналіз у публічному управлінні та адмініструванні» (англійською мовою) та «Геополітичні виклики сучасності»), 2) оволодіння загальнонауковими (філософськими) компетентностями (ОК «Філософія науки та інновацій»); 3) набуття універсальних навичок дослідника (ОК «Системний аналіз у публічному управлінні та адмініструванні» (англійською мовою), «Академічне письмо англійською мовою»); 4) здобуття мовних компетентностей («Академічне письмо англійською мовою», «Системний аналіз у публічному управлінні та адмініструванні» (англійською мовою)). 10 кредитів (25 %) відведено на асистентську педагогічну практику. 12 кредитів ЄКТС відводиться на дисципліни за вибором здобувачів вищої освіти, що складає 30,0 % від загального обсягу ОП та відповідає рекомендованим нормативам.

2. Зміст освітньої програми має чітку структуру; освітні компоненти, включені до освітньої програми, складають логічну взаємопов'язану систему та в сукупності дозволяють досягти заявлених цілей та програмних результатів навчання.

Зміст ОНП (<https://bit.ly/3kDQ5z1>) має чітку структуру і містить логічно пов'язані освітні компоненти, які забезпечують досягнення її мети та програмних результатів навчання, що підкреслюється структурно-логічною схемою. Матриця відповідності програмних компетентностей компонентам освітньої програми та Матриця забезпечення ПРН відповідними компонентами освітньої програми, в цілому демонструють комплексність та взаємопов'язаність обов'язкових освітніх компонентів та їх спрямованість на досягнення заявлених програмних результатів навчання. Однак не варто було зазначати у відповідних матрицях програмні результати навчання та програмні компетентності, які можуть забезпечуватися вибірковими ОК, тим більше, що таке співвідношення є сумнівним. Так, незрозуміло, як, наприклад, ВБ 2.10 «Мінерально-сировинна база України», ВБ 2.11 «Основи системної біології» чи ВБ 2.15 «ЯМР-спектроскопія для природничих наук» можуть реалізувати ПРН2 «Дотримуватися основних засад академічної доброчесності у науковій та освітній (педагогічній) діяльності».

3. Зміст освітньої програми відповідає предметній області визначеній для неї спеціальності (спеціальностям, якщо освітня програма є міждисциплінарною).

Загалом детальний аналіз змісту ОК ОНП, тематики наукових досліджень здобувачів дозволяє зробити висновок, що освітня та наукова складові ОНП, обов'язкові освітні компоненти дібрані таким чином, щоб досягти максимального охоплення предметної області спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування», об'єктом якої, є сфера публічного управління та адміністрування як складна система, що об'єднує діяльність органів державної влади, органів місцевого самоврядування, утворених ними організацій, громадських об'єднань щодо впливу на процеси розвитку й функціонування соціально-економічних систем загальнодержавного, регіонального і місцевого рівнів, та включає внутрішню організаційне забезпечення й впорядкування діяльності зазначених суб'єктів. Однак формулювання предметної області, фокусу та особливостей ОНП в її змісті є занадто формалізованим та узагальненим (наприклад, предметна область в ОНП взагалі не визначена, наведено лише її галузь знань та спеціальність), що не відображає успішну практику її реалізації, освітнього та наукового забезпечення і реальний фокус та унікальність. У цьому контексті вважаємо за доцільне удосконалити існуючу

формалізацію освітньої програми в частині опису предметної області, доповнити фокус програми групами суб'єктів корпоративного та громадського управління, а також збалансувати цілі в описі особливостей ОНП з її метою.

4. Структура освітньої програми передбачає можливість для формування індивідуальної освітньої траєкторії, зокрема через індивідуальний вибір здобувачами вищої освіти навчальних дисциплін у обсязі, передбаченому законодавством.

Індивідуалізація освітньої траєкторії здобувача ОНП забезпечується через можливість вибору ними вибіркового освітнього компоненту, індивідуалізацію самостійної роботи за всіма ОК. В загальному обсязі освітньої складової ОНП передбачено 12 кредитів ЄКТС (30 %) для трьох вибіркового дисциплін, які аспірант має право вибрати з вибіркового блоку № 1 (1 дисципліну) та вибіркового блоку № 2 (2 дисципліни). Практика підготовки докторів філософії в зарубіжних країнах засвідчує, що вибіркові ОК, як правило, мають відповідати специфіці наукових досліджень аспірантів та індивідуалізувати їх наукові інтереси. Загалом, ОНП запропоновано 8 вибіркового ОК, які пропонуються в блоці № 2 та відповідають предметній області спеціальності публічне управління та адміністрування, однак, враховуючи широкий спектр наукових досліджень аспірантів, їх перелік варто було б розширити з орієнтацією на специфіку тем кандидатських дисертацій здобувачів. Процес вибору дисциплін здобувачами, який передбачає формування їх індивідуальної освітньої траєкторії, регулюється Положенням про організацію освітнього процесу у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка (<https://bit.ly/2OfxuNv>) та Положенням про реалізацію студентами Київського національного університету імені Тараса Шевченка права на вільний вибір дисциплін (<https://bit.ly/3r8XzfQ>). Під час он-лайн зустрічі з здобувачами вищої освіти вони підтвердили факт дотримання принципів академічної свободи під час вибору дисциплін. У контексті удосконалення практики вибору дисциплін аспірантами КНТУШ варто було б запозичити практику Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця, за якої здобувач, протягом підготовки в аспірантурі, має право вивчати також позакредитні навчальні дисципліни, які не передбачені навчальним планом (на факультативах, семінарах, лекціях тощо) за погодженням із науковим керівником загальним обсягом не більше 10 кредитів ЄКТС за семестр, що посилює індивідуальну спрямованість освітньої траєкторії навчання.

5. Освітня програма та навчальний план передбачають практичну підготовку здобувачів вищої освіти, яка дозволяє здобути компетентності, необхідні для подальшої професійної діяльності.

ОНП передбачає здобуття практичних компетентностей (ЗК4, ЗК7, ЗК8, ЗК9) за допомогою практичної складової ОК (практичних та семінарських занять) та проходження здобувачами асистентської педагогічної практики (обсягом 10 кредитів ЄКТС). У якості форм навчання використовуються комплексні управлінські кейси, симуляційні, рольові та ділові ігри, що містять практичний аспект та, за можливості, адаптуються до специфіки наукового дослідження аспіранта. Під час он-лайн зустрічі здобувачі підтвердили використання зазначених видів занять. Упродовж асистентської педагогічної практики аспіранти під керівництвом гаранта ОНП чи наукового керівника залучаються до проведення аудиторних занять, відповідно до Положення про асистентську педагогічну практику аспірантів / ад'юнктів Київського національного університету імені Тараса Шевченка (<https://bit.ly/2PnR3nE>). По завершенню асистентської педагогічної практики аспірант готує звіт про її проходження, який, разом з матеріалами, що підтверджують зазначені у звіті відомості, подає на рецензування керівнику практики та захищає на засіданні екзаменаційної комісії, що формується деканом факультету. Добою практикою ОНП є можливість ініціювання та проходження практики здобувачами в організаціях публічного сектору. В цьому контексті в переліку вибіркового ОК доцільно передбачити практику в організаціях публічної сфери, що б дозволило посилити практичну спрямованість освітньої траєкторії аспірантів, особливо тих, проведення наукових досліджень яких значно виграло б від ознайомлення здобувача з практикою здійснення функціональної діяльності конкретних публічних організацій.

6. Освітня програма передбачає набуття здобувачами вищої освіти соціальних навичок (soft skills), що відповідають заявленим цілям.

Здобувачі ОНП «Публічне управління та адміністрування» за своїм статусом та сферою професійної діяльності мають демонструвати низку соціальних навичок (softskills), які формують і характеризують їх як ефективних публічних управлінців та науково-педагогічних працівників, а саме: відповідальність, комунікабельність, наполегливість, ініціативність, гнучкість, толерантність, стресостійкість, емоційну стабільність, вміння визначати пріоритети, вміння налагоджувати співпрацю. Набуття соціальних навичок, які є важливими в майбутній комунікативній та педагогічній діяльності аспіранта, відповідають загальні компетентності ЗК2, ЗК8, ЗК12, ЗК13 та фахові компетентності ФК3, ФК10. Вказані компетентності досягаються за допомогою вивчення таких освітніх компонентів, як «Академічне письмо англійською мовою», «Філософія науки та інновацій», проходження асистентської педагогічної практики. Під час розмови з викладачами та студентами, було наголошено, що в процесі навчання з метою розвитку соціальних навичок використовуються методи імітаційного моделювання, практичні симуляції, ділові ігри, тренінги, колоквиуми, круглі столи. Під час зустрічі здобувачі продемонстрували, що вони обізнані з поняттям соціальних навичок та їх роллю у професійній практичній, науковій та педагогічній діяльності. Розвитку соціальних навичок аспірантів сприяють їх наукові керівники, які не лише координують підготовку наукового дослідження, але є водночас наставниками здобувачів, тьюторами, що готують їх до ефективного

функціонування в динамічному освітньо-науковому просторі. Під час он-лайн зустрічі наукові керівники надали практичні приклади застосування активних методів роботи з аспірантами, які безпосередньо чи опосередковано розвивають різні соціальні навички.

7. Зміст освітньої програми урахує вимоги відповідного професійного стандарту (за наявності).

Професійний стандарт відсутній.

8. Обсяг освітньої програми та окремих освітніх компонентів (у кредитах Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи) реалістично відбиває фактичне навантаження здобувачів, є відповідним для досягнення цілей та програмних результатів навчання.

В цілому, обсяг ОНП та її окремих освітніх компонентів, як у формі аудиторної, так і самостійної роботи, відповідає нормативним вимогам, цілям ОНП та спроможний забезпечити досягнення ПРН. Під час зустрічей у форматі відеоконференцій було підтверджено, що для з'ясування завантаженості здобувачів за ОНП застосовуються такі заходи: опитування аспірантів (у формі співбесіди протягом освітнього процесу); моніторинг з боку гаранта ОНП, НПП та наукових керівників з подальшим колективним обговоренням на засіданнях кафедри. Загальний фонд навчального часу (без асистентської педагогічної практики) складає 30 кредитів ЄКТС (900 годин), з яких обсяг аудиторних занять становить 192 години (21,3 %), а обсяг самостійної роботи здобувачів становить 708 годин (78,7%). Під час зустрічі з групою експертів здобувачі наголосили на тому, що їх фактичне навантаження не є надмірним.

9. У разі здійснення підготовки здобувачів вищої освіти за дуальною формою освіти структура освітньої програми та навчальний план узгоджені із завданнями та особливостями цієї форми здобуття освіти.

Дуальна форма навчання за цією ОНП не використовується.

Загальний аналіз щодо Критерію 2:

Сильні сторони та позитивні практики у контексті Критерію 2.

1. Позитивною практикою ОНП є її висока практична орієнтованість, про що свідчить її зміст, форми реалізації, налагоджена співпраця з практичним сектором сфери публічного управління та адміністрування. 2. Сильною стороною програми є викладання двох обов'язкових ОК англійською мовою, системний підхід до організації асистентської педагогічної практики.

Слабкі сторони, недоліки та рекомендації щодо удосконалення у контексті Критерію 2.

1.Формулювання предметної області, фокусу та особливостей ОНП в її змісті є занадто формалізованим та узагальненим (наприклад, предметна область в ОНП взагалі не визначена, наведено лише її галузь знань та спеціальність). У цьому контексті вважаємо за доцільне удосконалити існуючу формалізацію освітньої програми в частині опису предметної області, доповнити фокус програми групами суб'єктів корпоративного та громадського управління, а також збалансувати цілі в описі особливостей ОНП з її метою. 2.Наявний механізм формування індивідуальної освітньої траєкторії не завжди дозволяє обрати комплекс вибіркових ОК, актуальний в забезпеченні ефективної реалізації обраної теми дисертаційного дослідження. У цьому контексті пропонується розширити комплекс вибіркових освітніх компонентів з урахуванням специфіки наукових інтересів здобувачів.

Рівень відповідності Критерію 2.

Рівень В

Обґрунтування рівня відповідності Критерію 2.

Враховуючи сильні сторони ОП, узгодженість за підкритеріями 2.1, 2.2, 2.5, 2.6 та 2.8, керуючись принципом урахування контексту та підходом, орієнтованим на удосконалення, освітня програма та освітня діяльність за цією програмою загалом відповідають Критерію 2 з недоліками, що не є суттєвими. Зазначені недоліки і слабкі сторони можуть бути швидко усунуті в процесі здійснення організаційно-процедурних заходів.

Критерій 3. Доступ до освітньої програми та визнання результатів навчання:

1. Правила прийому на навчання за освітньою програмою є чіткими та зрозумілими, не містять дискримінаційних положень та оприлюднені на офіційному веб-сайті закладу вищої освіти.

Правила прийому до аспірантури для здобуття ступеня доктора філософії за освітньою програмою чіткі та зрозумілі, розташовані у відкритому доступі на сайті філософського факультету за посиланням (<https://bit.ly/3erXN6P>). Аналіз змісту цих правил свідчить, що вони містять чітко виписані та прозорі процедури прийому заяв і документів, вступних випробувань та публічного механізму оприлюднення їх результатів, неупередженого конкурсного відбору, зарахування на навчання. Правила не містять положень, які б надавали переваги для вступу за віком, статтю, національністю, освітою, досвідом тощо. Під час інтерв'ювання аспірантів факт зручності використання та знаходження інформації щодо вступу підтверджено. Доступ до освітньої програми забезпечується її наявністю на веб-ресурсі Університету. Освітня програма розміщена на сайті за посиланням (<https://bit.ly/3cjgeQ1>). Ознайомитись з проектами освітньо-наукових програм можна на сайті закладу: <https://bit.ly/3e9yIAM>

2. Правила прийому на навчання за освітньою програмою враховують особливості самої освітньої програми.

Правила прийому на навчання в університеті враховують особливості самої освітньої програми, а саме, вступнику необхідно надати дослідницьку пропозицію, вимоги до якої розміщені на сайті (<https://bit.ly/3qDbZ6M>), підготуватись до письмового іспиту з спеціальності, яка складається в обсязі стандарту вищої освіти магістра з спеціальності «Публічне управління та адміністрування» та містить десять тем, які стосуються таких питань: концептуальних, нормативно-правових, моральних засад управлінської діяльності, публічного управління як специфічного виду управлінської діяльності, механізмів публічного управління та адміністрування, публічного управління та адміністрування в сфері економіки, соціальній сфері, сфері національних інтересів та безпеки держави, кадрової політики на державній службі та в органах місцевого самоврядування (<https://bit.ly/3oxWQt1>), також вступники до аспірантури повинні мати високий рівень сформованості функціональної, мовної та мовленнєвої компетентностей з іноземної мови, що включає в себе вміння читати наукові тексти (першоджерела), анотувати та реферувати їх; слухати та конспектувати лекції; готувати та проводити презентації, семінари та ін. (<https://bit.ly/38xFOQi>). Також на сайті розміщена інформація для тих, хто ще не має базової освіти і хоче вступити до аспірантури, вони мають знати обов'язковий теоретичний мінімум для подальшого навчання, що є у відкритому доступі на сайті (<https://bit.ly/2POqVIT>). Додатковою перевагою є практика багаторівневого навчання, що свідчить про високий рівень підготовленості до наукової діяльності, здобувачів освіти.

3. Визначені чіткі та зрозумілі правила визнання результатів навчання, отриманих в інших закладах освіти, зокрема під час академічної мобільності, що відповідають Конвенції про визнання кваліфікацій з вищої освіти в Європейському регіоні (Лісабон, 1997 р.), є доступними для всіх учасників освітнього процесу та послідовно дотримуються під час реалізації освітньої програми.

Правила прийому на навчання до Київського національного університету імені Т.Г. Шевченка чіткі та зрозумілі, що підтверджено під час інтерв'ювання з аспірантами. В закладі вищої освіти функціонує відділ академічної мобільності (<https://bit.ly/3l7YBN2>) як координаційна та консультативна структура. Визначені основні можливості та напрямки академічної мобільності аспірантів (<https://bit.ly/2Ok5XLi>), які є доступними для всіх учасників освітнього процесу. В процесі спілкування із здобувачами було з'ясовано, що вони знають про наявні можливості та існуючі процедури визнання результатів навчання, отриманих в інших закладах освіти, в тому числі шляхом реалізації програм та проектів академічної мобільності, але фактів участі в реалізації проектів міжнародної мобільності здобувачами освітньо-наукової програми, яка акредитується, не підтверджено.

4. Визначені чіткі та зрозумілі правила визнання результатів навчання, отриманих у неформальній освіті, які є доступними для всіх учасників освітнього процесу та послідовно дотримуються під час реалізації освітньої програми.

Київський національний університет імені Т.Г. Шевченка не застосовує визнання результатів навчання отриманих у неформальній освіті. Хоча в процесі спілкування з гарантом була висловлена думка, що особиста ініціатива здобувача ОНП, пов'язана з його розвитком з використанням неформальної та інформальної освіти, як правило, має підтримку кафедри.

Загальний аналіз щодо Критерію 3:

Сильні сторони та позитивні практики у контексті Критерію 3.

1. Правила прийому на навчання за освітньою програмою є чіткими та зрозумілими, не містять дискримінаційних положень та своєчасно оприлюднюються на офіційному сайті закладу. 2. Наявний достатній обсяг інформації щодо визнання результатів навчання за програмами академічної мобільності, інформація в достатній мірі відображена на сайті, та заклад мотивований щодо залучення здобувачів до реалізації зазначених програм.

Слабкі сторони, недоліки та рекомендації щодо удосконалення у контексті Критерію 3.

Проводити активну роботу із залучення аспірантів ОНП, яка акредитується, до академічної мобільності та розмістити інформацію щодо академічної мобільності на сайті філософського факультету в окремому розділі для аспірантів.

Рівень відповідності Критерію 3.

Рівень В

Обґрунтування рівня відповідності Критерію 3.

ОП загалом відповідає усім підкритеріям визначеного Критерію, а вищезазначений недолік, враховуючи незначний термін реалізації освітньої програми, не є суттєвим.

Критерій 4. Навчання і викладання за освітньою програмою:

1. Форми та методи навчання і викладання сприяють досягненню заявлених у освітній програмі цілей та програмних результатів навчання, відповідають вимогам студентоцентрованого підходу та принципам академічної свободи.

Навчання проводиться за очною (денною) та заочною формами у відповідності до п.3 Положення про організацію освітнього процесу у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка (<https://cutt.ly/XlCoesZ>). У спілкуванні з гарантом ОНП, викладачами та студентами ЕГ переконалася, що основними формами організації освітнього процесу за програмою є: лекція, семінарське заняття, практичне заняття, консультація, самостійне опанування освітніх компонент, індивідуальне завдання, асистентська практика, іспит, залік, захист дисертаційної роботи. Здобувачі повідомили, що під час адаптивного карантину заняття відбуваються з використанням освітньої платформи KNUeducationonline, її було презентовано 25 травня 2020 року, середовище Moodle програми Skype, Zoom. Вони вдячні викладачам за організацію навчального процесу on-line, підтримку індивідуальних комунікацій. У результаті дострокового завершення навчання за ОНП Гребонюжку Є. П. 19 травня 2020 року протокол №9, затверджений дипломом доктора філософії (№195-34 від 05.06.2020 р.) в галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування» зі спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування» (<https://cutt.ly/9lFuEoO>). Під час спілкування у фокус групах, та вивчення документів наданих у відповідь на запит ЕГ було підтверджено, що в університеті періодично проводяться опитування здобувачів, під час яких вони оцінюють організацію навчання, висловлюють пропозиції щодо внесення змін. Слухачі готові рекомендувати цю освітню програму для навчання та засвідчують високий рівень задоволеності освітнім процесом. Таким чином, методи навчання за ОНП сприяють досягненню цілей та програмних результатів, відповідають студентоцентрованому підходу.

2. Усім учасникам освітнього процесу своєчасно надається доступна і зрозуміла інформація щодо цілей, змісту та програмних результатів навчання, порядку та критеріїв оцінювання у межах окремих освітніх компонентів (у формі силабуса або в інший подібний спосіб).

Опис ОНП Публічне управління та адміністрування (мова навчання українська) розміщено на сайті університету (<https://cutt.ly/6lCoOGU>). Після вступу на програму здобувачі інформуються про особливості навчального процесу, з цією метою 5 жовтня 2020 року на платформі KNUEducationOnline відбулася зустріч із аспірантами першого року навчання (<https://cutt.ly/y1CoX8u>). Під час інтерв'ювання здобувачі зазначили, що інформація про мету, структуру окремих ОК та систему оцінювання надається викладачами під час першого навчального заняття з дисципліни.

Інформація про ОК, яка містить політику курсу, розподілу балів у відповідності до виду підсумкового контролю і критерії та методи оцінювання розміщена на сайті факультету (<https://cutt.ly/9lC04Oj>). ОК мають профіль на платформі Moodle та KNUEducationOnline.

3. Заклад вищої освіти забезпечує поєднання навчання і досліджень під час реалізації освітньої програми відповідно до рівня вищої освіти, спеціальності та цілей освітньої програми.

ЗВО забезпечує поєднання освітнього процесу та дослідження, шляхом індивідуальної роботи викладачів зі студентами, проведення наукових конференцій, наприклад, щорічної міжнародної наукової конференції "Дні науки філософського факультету" (<https://cutt.ly/DlCpEl8>), підтримки функціонування фахового наукового видання Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Державне управління. У віснику опублікували результати досліджень аспіранти Гребоножко Є. П., Каміран Камал Карім, Фостікова В.В., Кіреєв Д.Б. Основним дослідницьким компонентом ОНП є самостійне написання дисертаційної роботи. Під час зустрічей здобувачі повідомили, що обирали напрями досліджень відповідно до власних наукових інтересів та формували теми після консультацій з науковими керівниками, таким чином досягнуто відповідності тематики досліджень аспірантів науковим темам їх керівників. Викладачі активно публікують результати власних наукових досліджень та ознайомлюють з ними студентів ОНП: Неліпа Д. В. (<https://bit.ly/304317Z>, <https://bit.ly/3b9v8Jc>); Зубчик О. А. (<https://bit.ly/381W8IR>, <https://bit.ly/3bUyjn7>); Лікарчук Н. В. (<https://bit.ly/2MCxd6Y>).

4. Педагогічні, науково-педагогічні, наукові працівники (далі – викладачі) оновлюють зміст освіти на основі наукових досягнень і сучасних практик у відповідній галузі.

Під час зустрічей з ЕГ гарант ОНП та науково педагогічні працівники зазначили, що зміст програм ОК переглядається щороку. Новації, які вносяться в зміст ОК, продиктовані змінами в сфері публічного управління та появою нових технологій управління, новітніх методів викладання та досліджень, а також результатами виконаних НПП кафедри із залученням здобувачів та інших стейкхолдерів науково-практичних і науково-методичних проєктів. На засіданнях кафедри обговорюються та затверджуються необхідні зміни, що зумовлюються досягненнями науки та практики, досвідом викладачів за міжнародними проєктами. Під час зустрічі стейкхолдери розповіли про наявність тісної співпраці щодо розвитку ОК програми, ректор Львівського національного університету імені Івана Франка Мельник В. П. повідомив, що вносив пропозиції до удосконалення змісту ОНП та зацікавлений у випускниках ОНП для їх подальшої роботи в Університеті.

5. Навчання, викладання та наукові дослідження пов'язані з інтернаціоналізацією діяльності закладу вищої освіти.

ЗВО сприяє впровадженню нових форм міжнародної співпраці, в Університеті функціонує 35 центрів, які переважно створені спільно з іноземними установами (мають спільні проєкти). В Університеті діють відділи міжнародної співпраці та академічної мобільності (<https://bit.ly/3sKJKVd>), які проводять інформування та заохочення студентів щодо участі в міжнародних програмах, проєктах, науково-дослідницькій діяльності тощо. На сьогодні Університет має 384 партнерські угоди із університетами та іншими установами із 69 країн світу. Постійними партнерами філософського факультету, де реалізується ОНП є університет м. Констанц – Німеччина, Зеленогурський університет, Ягеллонський університет, Вроцлавський університет – Польща Університет Мінью – Португалія (<https://bit.ly/3837P1F>). На ОНП навчаються здобувачі з Республіки Азербайджан. Гарант ОП Зубчик О. А., брав участь у програмі «Відкритий світ» за темою «Підзвітне самоврядування», відвідав Сполучені Штати Америки з 19 по 30 березня 2014 року, де ознайомився з роботою органів муніципального управління, місцевого самоврядування, закладів освіти та наукових установ. Він з 2015 р. - 2018 р. науковий консультант, керівник програм міжнародного проєкту «Laboratory for information analysis «iLytics» (Варшава, Польща). Дослідження слухачів PhD програм у січні-лютому 2020 року ОНП «Публічне управління та адміністрування (мова навчання українська)» виявило, що вони оцінюють як обмежені свої можливості проходження наукового стажування в Україні за темою дисертації. Проте здобувачі освіти, що були залучені до фокус груп не брали участі у проєктах міжнародної співпраці та не могли пригадати, чи були такі особи серед студентів ОНП.

Загальний аналіз щодо Критерію 4:

Сильні сторони та позитивні практики у контексті Критерію 4.

1. Успішне застосування викладачами форм і методів навчання, що відповідають вимогам студентоцентрованого підходу; 2. Наявність профілів ОК на платформі Moodle та KNUEducationOnline. Повне своєчасне інформування здобувачів про зміст ОНП, критерії та порядок оцінювання; 3. Створення умов для здійснення наукових досліджень у процесі навчання.

Слабкі сторони, недоліки та рекомендації щодо удосконалення у контексті Критерію 4.

Недостатнє використання потенціалу інтернаціоналізації ЗВО для навчання та наукових досліджень за ОНП. ЕГ рекомендує залучити здобувачів до міжнародних академічних обмінів, наукового стажування та спільних досліджень.

Рівень відповідності Критерію 4.

Рівень В

Обґрунтування рівня відповідності Критерію 4.

ОНП «Публічне управління та адміністрування (мова навчання українська)» забезпечує достатню якість за критерієм 4. Форми та методи навчання забезпечують досягнення ПРН. Студенти висловлюють задоволення методами навчання та викладання, вони в повній мірі поінформовані про особливості ОНП та окремих ОК. Здобувачі не використовують можливості участі у міжнародних академічних обмінах та потребують додаткової уваги з боку міжнародного відділу. Ця особливість не є суттєвим недоліком, тому ОНП відповідає критерію 4.

Критерій 5. Контрольні заходи, оцінювання здобувачів вищої освіти та академічна доброчесність:

1. Форми контрольних заходів та критерії оцінювання здобувачів вищої освіти є чіткими, зрозумілими, дозволяють встановити досягнення здобувачем вищої освіти результатів навчання для окремого освітнього компоненту та/або освітньої програми в цілому, а також оприлюднюються заздалегідь.

Форми контрольних заходів, час, місце проведення завчасно розміщуються на сайті закладу освіти у відкритому доступі за посиланням(<https://bit.ly/38vceuC>). Окремо виділений графік іспитів для аспірантів (<https://bit.ly/3taKQda>). Під час опитування аспірантів факт відповідності дійсності зазначеного графіка підтверджено. В Положенні про організацію освітнього процесу, затвердженому Вченою радою КНУ імені Тараса Шевченка від 07 травня 2018р.(<https://bit.ly/3v89Q6G>), розміщено інформацію щодо визнання результатів навчання аспірантів. Під час проведених зустрічей здобувачі вищої освіти підтвердили, що форми контрольних заходів та критерії оцінювання за кожним ОК завчасно оприлюднюються, є для них чіткими, зрозумілими та відповідають вимогам, що зазначені у Положенні.

2. Форми атестації здобувачів вищої освіти відповідають вимогам стандарту вищої освіти (за наявності).

Стандарт вищої освіти відсутній, атестація здобувачів здійснюється у формі комплексного іспиту зі спеціальності(<https://bit.ly/3tdcNBo>) та захисту дисертаційної роботи. Зміст атестації здобувачів дозволяє встановити відповідності знань, умінь та інших компетентностей визначеним дескрипторам 8 рівня НРК.

3. Визначено чіткі і зрозумілі правила проведення контрольних заходів, що є доступними для усіх учасників освітнього процесу, забезпечують об'єктивність екзаменаторів, зокрема включають процедури запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, визначають порядок оскарження результатів контрольних заходів і їх повторного проходження, та послідовно дотримуються під час реалізації освітньої програми.

Правила проведення контрольних заходів у ЗВО є чіткими і зрозумілими, вони визначаються документами, які розміщено на сайті у вільному доступі на офіційній сторінці (<https://bit.ly/38xnDtM>). В КНУ імені Т. Шевченка затверджений Етичний кодекс (<https://bit.ly/3cckAqa>), у якому прописані основні засади діяльності щодо забезпечення об'єктивності екзаменаторів. Порядок вирішення конфліктних ситуацій прописаний у "Порядку вирішення конфліктних ситуацій" та розташований у вільному доступі на сайті закладу (<https://bit.ly/38r5gqs>). Під час опитування здобувачів та інших учасників освітнього процесу на ОП «Публічне управління та адміністрування (мова навчання українська)» з'ясовано, що випадків конфліктних ситуацій, пов'язаних з порушенням процедури реалізації контрольних заходів та фактів необ'єктивного оцінювання, не було. Учасники освітнього процесу володіють інформацією щодо наявності нормативно-правового регулювання процедур запобігання та врегулювання

конфлікту інтересів, добре ознайомлені з порядком оскарження результатів контрольних заходів та особливостей їх повторного проходження.

4. У закладі вищої освіти визначено чіткі та зрозумілі політика, стандарти і процедури дотримання академічної доброчесності, що послідовно дотримуються всіма учасниками освітнього процесу під час реалізації освітньої програми. Заклад вищої освіти популяризує академічну доброчесність (насамперед через імплементацію цієї політики у внутрішню культуру якості) та використовує відповідні технологічні рішення як інструменти протидії порушенням академічної доброчесності.

Політика дотримання академічної доброчесності забезпечується низкою нормативно-правових положень університету, що є у вільному доступі на сайті за посиланням (<https://bit.ly/2N6Shmm>) та регулюється Положенням про систему забезпечення якості освіти (<https://bit.ly/3rHdmmC>), а також Положенням про систему виявлення та запобігання академічного плагіату (<https://bit.ly/3bz9Gh1>). Під час зустрічей із здобувачами та академічним персоналом підтвердилося, що на ОП здійснюється перевірка усіх результатів їх індивідуальних творчих робіт (тез доповідей, наукових статей, дисертаційних робіт) на антиплагіат. Здобувачі добре обізнані з існуючою політикою та процедурами запобігання проявам академічної недоброчесності у різних формах. Активну роль у формуванні культури академічної доброчесності відіграє науково-дослідна частина, Рада молодих науковців та органи студентського самоврядування.

Загальний аналіз щодо Критерію 5:

Сильні сторони та позитивні практики у контексті Критерію 5.

1. Контрольні заходи, оцінювання здобувачів вищої освіти та дотримання принципів академічної доброчесності щодо цієї ОП в цілому відповідають визначеному критерію. 2. Правила проведення контрольних заходів чіткі та зрозумілі, з ними добре ознайомлені всі учасники освітнього процесу, що підтвердилось під час інтерв'ювання. 3. Об'єктивність екзаменаторів забезпечується внутрішніми документами закладу, чіткими процедурами та критеріями оцінювання і належною академічною культурою. 4. Важливою складовою внутрішнього забезпечення якості освіти університету є дотримання академічної доброчесності, а саме: наявна внутрішня нормативна база закладу освіти, розроблена структура роботи щодо цього напрямку діяльності, наявні організаційно-регламентаційні та рекомендаційні методи і інформаційно-технологічні засоби у відкритому доступі. 5. Потужна система контрольних заходів та навчально-методичного забезпечення освітнього процесу із застосуванням дистанційних технологій навчання.

Слабкі сторони, недоліки та рекомендації щодо удосконалення у контексті Критерію 5.

Рекомендовано формалізувати алгоритми щодо навчально-методичного забезпечення виконання завдань самостійної роботи для аспірантів в умовах дистанційного формату навчання.

Рівень відповідності Критерію 5.

Рівень В

Обґрунтування рівня відповідності Критерію 5.

Під час дистанційної експертизи з'ясовано, що відомості самооцінювання та інформація, яка була надана експертам, відповідає Критерію 5, встановлені чіткі та зрозумілі правила проведення контрольних заходів й їх відповідність сучасним вимогам до політики та процедур забезпечення академічної доброчесності. Загалом критерій відповідає визначеному рівню.

Критерій 6. Людські ресурси:

1. Академічна та/або професійна кваліфікація викладачів, задіяних до реалізації освітньої програми, забезпечує досягнення визначених відповідною програмою цілей та програмних результатів навчання.

Аналіз кадрового складу у цілому засвідчив високий рівень науково-педагогічних працівників: усі НПП, які беруть участь у реалізації програми мають науковий ступінь та вчене звання у відповідності до курсів, які забезпечують. Аналіз фахових публікацій НПП, методичної літератури, розробленої кафедрою, інтерв'ю з НПП та студентами, аналіз професійного профілю НПП (більшість викладачів мають досвід професійної управлінської діяльності) показали високий рівень професійної кваліфікації науково-педагогічних працівників, що забезпечують освітній процес за цією освітньо-науковою програмою.

2. Процедури конкурсного добору викладачів є прозорими і дозволяють забезпечити необхідний рівень їхнього професіоналізму для успішної реалізації освітньої програми.

Аналіз наданих ЗВО документів показав, що процедура проведення конкурсного відбору на заміщення вакантних посад науково-педагогічних працівників регулюється «Порядком проведення конкурсного відбору на посади науково-педагогічних працівників у КНУ імені Тараса Шевченка» (<http://senate.univ.kiev.ua/?p=184>). В документі чітко і структуровано визначається процедура обрання осіб за конкурсом на посади науково-педагогічних працівників (Університету), а саме: завідувачів кафедр, професорів, доцентів, старших викладачів, викладачів, асистентів. Зазначено чіткі підходи та етапи конкурсного добору викладачів. ЕГ установлено, що конкурсний відбір проводиться в умовах відкритості, гласності, законності, рівності прав членів конкурсної комісії, колегіальності прийняття рішень конкурсною комісією, незалежності, об'єктивності та обґрунтованості рішень конкурсної комісії, неупередженого ставлення до кандидатів на зайняття вакантних посад науково-педагогічних працівників. Дотримання порядку конкурсного відбору та прозорості процедур його реалізації було підтверджено під час спілкування з адміністрацією, гарантом, НПП.

3. Заклад вищої освіти залучає роботодавців до організації та реалізації освітнього процесу.

В Університеті та на факультеті сформована традиція залучення роботодавців до покращення ОНП: до пропозицій роботодавців дослухаються, вносячи відповідні зміни в робочий навчальний план, при перегляді ОНП. ЕГ було встановлено, що в зміст, формулювання фахових компетентностей, ПРН, перелік ОК ОНП, яку було затверджено в липні 2018 року, не було внесено жодних змін. Зміни відповідно до пропозицій роботодавців вносились на рівні окремих ОК. Практикується залучення роботодавців до проведення відкритих лекцій «Softskills», комунікативних заходів: семінарів, дискусій, круглих столів, конференцій. На зустрічі із експертною групою роботодавці повідомили про зацікавленість у цій освітній програмі і готовність залучення до освітнього процесу, комунікативних заходів, удосконалення ОНП. Роботодавці висловили задоволеність рівнем підготовки випускників ОНП.

4. Заклад вищої освіти залучає до аудиторних занять професіоналів-практиків, експертів галузі, представників роботодавців.

Університет має потужні можливості, які активно використовує щодо залучення роботодавців до комунікативних заходів та удосконалення ОНП. Залучення професіоналів-практиків та експертів галузі до аудиторних занять ОНП здійснюється за рахунок того, що науково-педагогічні працівники постійно поєднують науково-педагогічну діяльність з практичною роботою в органах державної влади (проф. Ващенко К.О., доц. Канавець М.В.), мають досвід державної служби (проф. Ситник Г.П., доц. Зубчик О.А.) з експертною діяльністю в аналітичних структурах (проф. Неліпа Д.В., проф. Воротін В.Є.), з міжнародною діяльністю (доц. Ткаченко І.В. – є національним спеціалістом Координатора проєктів ОБСЄ в Україні). Варто зазначити, що в цілому практика залученості професіоналів-практиків, експертів галузі, представників роботодавців в освітній процес є дієвою. Здобувачі, виконуючи поточні завдання курсів, готують тематичні презентації, есе за темою професійних та наукових інтересів професіоналів-практиків. Таким чином, під час аудиторних занять відбувається обмін практичним досвідом між здобувачами та науково-педагогічними працівниками, які є й роботодавцями. Про це зазначали під час інтерв'ю роботодавці й здобувачі.

5. Заклад вищої освіти сприяє професійному розвитку викладачів через власні програми або у співпраці з іншими організаціями.

В університеті наявна система моніторингу рівня професіоналізму викладачів через щорічне оцінювання їх педагогічної та професійної діяльності в контексті дотримання вимог статті 30 Ліцензійних умов. Університет забезпечує навчання працівників не рідше ніж один раз на п'ять років. Науково-педагогічні працівники Університету один раз на п'ять років мають право отримати за поданням кафедри творчу відпустку тривалістю до одного року зі збереженням заробітної плати для підвищення науково-педагогічної кваліфікації у навчальній чи науковій установі, включаючи зарубіжні, або для написання монографій, підручників тощо (<https://bit.ly/2OeLffw>). Під час он-лайн зустрічей викладачі та керівництво Університету підтвердили факт преміювання НПП за наукові результати (наприклад, за публікацію 2 статей на рік у виданнях, які відносяться до міжнародних наукометричних баз). ЕГ було надано відомості щодо підвищення кваліфікації НПП: проф. Ситник Г.П. (курс підвищення

кваліфікації та розвитку педагогічних компетентностей викладачів, низка вебінарів ClarivateWebofScience), Гарант ОНП Зубчик О.А. брав участь у програмі «Відкритий світ» за темою «Підзвітне самоврядування», підтема "Освіта", за запрошенням Організації "Американські Ради з міжнародної освіти: ACTR/ACCELS (American Councils)" та ін. Систематично здійснюється аналіз професійного розвитку викладачів програми та відповідності їх наукових та професійних активностей проблематиці навчальних дисциплін, які ними викладаються. Протягом 2017-2020 рр. філософський факультет відвідали делегації Варшавського університету, кафедра міжкультурних досліджень Центрально-Східної Європи (Польща), Ягеллонського університету (Польща), Університету м. Констанц (Німеччина), Євразійський національний університет ім. Л.М. Гумільова (Казахстан), Університету м. Берн (Швейцарія).

6. Заклад вищої освіти стимулює розвиток викладацької майстерності.

У Статуті КНУТШ зазначено: Університет має право встановлювати надбавки, доплати, премії та інші умови матеріального стимулювання працівників, згідно із законодавством; (<https://bit.ly/3e2G4dw>). В Університеті діє Положення про присвоєння почесних звань і про заохочувальні відзнаки Київського національного університету імені Тараса Шевченка, згідно якого за поданнями факультетів/інститутів і згідно з рекомендаціями Постійних комісій, Вчена рада ухвалює рішення щодо присудження університетської Премії імені Тараса Шевченка, визнання кращого викладача року, нагородження Відзнакою Вченої ради тощо. За даними, наведеними у Звіті Ректора КНУТШ за 2020 рік: за результатами роботи поквартально виплачено премії на загальну суму – 67,8 млн грн. (<https://bit.ly/3cnhIZn>).

Загальний аналіз щодо Критерію 6:

Сильні сторони та позитивні практики у контексті Критерію 6.

1. Академічна кваліфікація, коло наукових інтересів та практичний досвід НПП повністю відповідають тим освітнім компонентам, які вони викладають на цій ОНП. 2. Кафедра має налагоджене співробітництво з органами публічної влади на державному та регіональному рівнях, а також рівні місцевого самоврядування. 3. Існує низка дієвих механізмів щодо стимулювання розвитку викладацької майстерності та професійному розвитку НПП.

Слабкі сторони, недоліки та рекомендації щодо удосконалення у контексті Критерію 6.

Рекомендується: Посилити публікаційну активність НПП та аспірантів у міжнародних наукометричних виданнях, що занесені в міжнародні наукометричні бази SCOPUS та Web of Science.

Рівень відповідності Критерію 6.

Рівень В

Обґрунтування рівня відповідності Критерію 6.

Враховуючи узгодженість за всіма підкритеріями критерію 6, керуючись принципом урахування контексту та підходом, орієнтованим на удосконалення, освітньо-наукова програма та освітня діяльність за цією програмою відповідають Критерію 6 з недоліками, що не є суттєвими. Так, недолік щодо публікаційної активності НПП та аспірантів у міжнародних наукометричних виданнях, що занесені в бази SCOPUS та Web of Science може бути усунутий, оскільки в КНУТШ існує багаторівневий досвід підготовки науково-педагогічних кадрів в рамках аспірантури та апробації результатів їх наукових досліджень.

Критерій 7. Освітнє середовище та матеріальні ресурси:

1. Фінансові та матеріально-технічні ресурси (бібліотека, інша інфраструктура, обладнання тощо), а також навчально-методичне забезпечення освітньої програми забезпечують досягнення визначених освітньою програмою цілей та програмних результатів навчання.

Під час спілкування з гарантом, проведення відео екскурсії встановлено, що матеріально-технічні ресурси закладу відповідають вимогам та цілям ПРН. Обладнано комп'ютерні класи, мультимедійні кімнати, було продемонстровано

доступність для здобувачів та викладачів сучасних технічних засобів, їх належну функціональність. Університет має сучасну наукову бібліотеку імені М. Максимовича (<https://bit.ly/3qbX5UW>), Загальний фонд – 3141175 прим. літератури. На 22 абонементів та у 20 читальних залах обслуговуються за єдиним читацьким квитком 40 тис. користувачів. Аспіранти на перших етапах навчання поінформовані про ресурси бібліотеки (<https://bit.ly/3q4cxmd>). Здобувачі користуються також ресурсами бібліотеки філософського факультету та забезпечені доступом до вітчизняних та міжнародних електронних баз даних. Усі приміщення в гарному стані, оснащені сучасним обладнанням забезпечення безпеки. Працює їдальня (<https://bit.ly/3kDrNVT>) Здобувачі ОНП проживають у комфортних умовах гуртожитків ЗВО, які крім іншого мають тренувальне спортивне обладнання та wi-fi доступ до Internet.

2. Заклад вищої освіти забезпечує безоплатний доступ викладачів і здобувачів вищої освіти до відповідної інфраструктури та інформаційних ресурсів, необхідних для навчання, викладацької та/або наукової діяльності в межах освітньої програми.

У спілкуванні під час зустрічей з викладачами, здобувачами, представниками студентського самоврядування, представниками науково-методичного центру, науково-дослідної частини, відділу підготовки та атестації науково-педагогічних кадрів експертна група встановила, що учасники освітнього процесу мають безоплатний неперервний доступ до навчальної інфраструктури та інформаційних ресурсів, організовано якісний wi-fi доступ до мережі Internet. Працює у штатному режимі з 2014 року проект "Публікації університету" (<http://dsr.univ.kiev.ua>). Надається доступ до електронних наукових публікацій (<https://bit.ly/3uKHMpO>). Інформаційний ресурс науково-дослідної частини (<http://science.univ.kiev.ua>) постійно працює й вдосконалюється для отримання зацікавленими особами актуальної інформації з науково-дослідної роботи Університету.

3. Освітнє середовище є безпечним для життя та здоров'я здобувачів вищої освіти, що навчаються за освітньою програмою, та дозволяє задовольнити їхні потреби та інтереси.

В Університеті сформовано безпечні умови навчання та досліджень, життєдіяльності в цілому та побуту зокрема, здобувачів вищої освіти, дотримання здорового способу життя. В ЗВО функціонує студентська поліклініка з багатофункціональним сучасним медичним обладнанням (<https://bit.ly/3e2uLSO>), вона забезпечує реалізацію санітарно-профілактичних заходів та необхідне лікування під час адаптивного карантину через COVID-19. Безпечність та комфортність освітнього середовища постійно підтримується господарськими службами, що здійснюють належне санітарно-технічне та інженерно-технічне обслуговування. Спілкування з представниками студентського самоврядування дозволяє стверджувати про врахування, при ухваленні рішення щодо організації освітнього середовища потреб та інтересів здобувачів вищої освіти. В Університеті та його структурних підрозділах активно функціонує Рада молодих вчених, Молодіжний центр культурно-естетичного виховання (<https://bit.ly/3b4p8lo>), студенти залучаються до участі у соціальних і благодійних проєктах (<https://bit.ly/3raaIFD>).

4. Заклад вищої освіти забезпечує освітню, організаційну, інформаційну, консультативну та соціальну підтримку здобувачів вищої освіти, що навчаються за освітньою програмою.

Освітня, організаційна, інформаційна, консультативна підтримка здобувачів забезпечується Центром комунікацій, іншими структурними підрозділами за допомогою офіційних сайтів КНУТШ та факультетів (<http://www.univ.kiev.ua>), а також діяльністю факультету і кафедри шляхом налагодженого постійного зворотнього зв'язку із здобувачами завдяки електронним комунікаціям з використанням Outlook, Viber, Telegram та ін. На її надання орієнтована щоденна робота адміністрації, допоміжного персоналу, гаранта, науково-педагогічних працівників. Концентрація та координація ресурсів факультетів соціології та психології дає можливість реалізації соціально-психологічної підтримки, проведення опитувань, реалізується проєкт "Школа соціального лідерства", це сприяє підвищенню задоволеності здобувачів освітнім середовищем. Підтримкою та захистом інтересів здобувачів займаються Рада молодих науковців, органи студентського самоврядування. Здобувач ОНП, входить до складу Вченої ради Університету. Працює сектор працевлаштування здобувачів (<http://jobs.knu.ua/>). Під час зустрічі із здобувачами вищої освіти ЕГ отримала позитивні відгуки про організацію навчання та викладання, взаємодію здобувачів вищої освіти з викладачами та адміністративним персоналом Університету. Представник первинної профспілкової організації надала факти матеріальної підтримки здобувачів соціально-незахищених категорій, а також випадки соціальної допомоги здобувача у випадку складних життєвих обставин.

5. Заклад вищої освіти створює достатні умови для реалізації права на освіту особами з особливими освітніми потребами, що навчаються за освітньою програмою.

На сьогодні серед студентів ОНП відсутні особи з особливими освітніми потребами. Проте Університет має відповідну інфраструктуру і формує умови для реалізації права на освіту вказаних осіб. Розроблено Порядок супроводу осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення (<https://cutt.ly/qlXBAxU>) за ініціативи

Студпарламенту та Інноваційного центру КНУТШ відбуваються заходи щодо обговорення питань покращення безбар'єрного середовища для отримання освітніх послуг здобувачами освіти з особливими потребами, зокрема, започатковано проект «Університет рівних можливостей» (<https://cutt.ly/RLXBxtV>).

6. Існує чітка і зрозуміла політика і процедури вирішення конфліктних ситуацій (зокрема пов'язаних з сексуальними домаганнями, дискримінацією та/або корупцією тощо), яка є доступною для усіх учасників освітнього процесу та послідовно дотримується під час реалізації освітньої програми.

Положення про організацію освітнього процесу (<https://cutt.ly/slCiEMz>), Правила внутрішнього розпорядку університету (<https://cutt.ly/slXB2NA>) містять основи політики вирішення конфліктних ситуацій. Процедура розгляду звернень регламентується Положенням про Постійну комісію Вченої ради з питань етики КНУТШ (<http://senate.univ.kiev.ua/?p=1073>). Ухвалено Антикорупційну програму Київського національного університету імені Тараса Шевченка (<https://cutt.ly/plCiAZK>), запроваджено роботу Електронної приймальної університету, де можна надіслати звернення, що стосуються всіх сфер діяльності університету: навчального процесу, наукової діяльності, міжнародних зв'язків, фінансової діяльності та отримати на них відповідь (<https://office.knu.ua/Home/Ask?Length=4>). Забезпечено можливість звернення електронним листом на адресу: anticor@univ.kiev.ua та письмово за адресою: 01601, м. Київ, вул. Володимирська, 60. Для профілактики конфліктних ситуацій, пов'язаних з дискримінацією, сексуальними домаганнями та іншими деструктивними явищами, працює Молодіжний Центр культурно-естетичного виховання. Під час спілкування з ЕГ здобувачі та науково-педагогічні працівники повідомили, що конфліктних ситуацій під час реалізації ОНП не виникало.

Загальний аналіз щодо Критерію 7:

Сильні сторони та позитивні практики у контексті Критерію 7.

Сучасне освітнє середовище та матеріально-технічні ресурси, що характеризуються інноваційністю та взірцевістю, повністю відповідають цілям ОНП та сприяють досягненню її програмних результатів та уможливають використання інноваційних методів навчання та здійснення наукової діяльності, зокрема: - високотехнологічне інфраструктурне середовище та комплексна матеріально-технічна база закладу, які на високому рівні забезпечують потреби здобувачів, викладачів та наукових керівників ОНП; - наявність сучасної бібліотеки з орієнтацією на широкий доступ до міжнародних та національних наукометричних баз. Сильною стороною є спеціалізована бібліотека факультету, розташована в приміщенні, що сприяє застосуванню сучасних форм освітньо-наукового процесу; - комплекс реально функціонуючих університетських структур і служб забезпечення безпечності та функціональності життєдіяльності здобувачів та всебічно підтримує діяльність студентських центрів, організовує культурні, освітні, наукові заходи, здобувачі ОНП результативно залучені до діяльності студентського самоврядування; - сучасні електронні платформи дистанційної освіти, комп'ютерні аудиторії, укомплектовано найновішим обладнанням та спеціалізованим програмним та інформаційним забезпеченням.

Слабкі сторони, недоліки та рекомендації щодо удосконалення у контексті Критерію 7.

За критерієм 7 слабкі сторони та недоліки відсутні.

Рівень відповідності Критерію 7.

Рівень А

Обґрунтування рівня відповідності Критерію 7.

ОП повністю відповідає критерію 7 та має характер інноваційності та взірцевості, що базується на високому рівні функціональності матеріально-технічної бази та дозволяє ЗВО ефективно, безпечно та інклюзивно здійснювати навчальний та забезпечувати науковий процеси, що, в свою чергу, створює сприятливі умови реалізації цілей та досягнення програмних результатів навчання на ОНП. Наявність в ЗВО сучасних інформаційно-комунікаційних систем які мають доступ до міжнародних фахових джерел створює умови для залучення аспірантів до міжнародного наукового середовища, підвищення якості їх наукових досліджень та міжнародного визнання результатів через процедури їх апробації в авторитетних міжнародних наукових співтовариствах. ЕГ дійшла висновку, що ОНП відповідає рівню А за цим критерієм.

Критерій 8. Внутрішнє забезпечення якості освітньої програми:

1. Заклад вищої освіти послідовно дотримується визначених ним процедур розроблення, затвердження, моніторингу та періодичного перегляду освітньої програми.

Експертами встановлено, що процедури розроблення, затвердження, моніторингу та періодичного перегляду ОНП регулюються Положенням про організацію освітнього процесу (<https://cutt.ly/ZlXNcNO>) та Положенням про систему забезпечення якості освіти та освітнього процесу в Київському національному університеті імені Тараса Шевченка (<https://cutt.ly/MlXNYuy>). Постійний контроль за організацією та якістю навчання, провадження освітньої діяльності за ОНП здійснює науково-методичний центр організації навчального процесу (<http://nmc.univ.kiev.ua/dir.htm>). У спілкуванні було з'ясовано, що гарант та члени проектної групи здійснюють систематичний моніторинг ОНП. ОНП отримала позитивну рецензію від роботодавців в особі завідувача сектору суспільно-політичних процесів відділу розвитку політичної системи Національного інституту стратегічних досліджень, кандидата політичних наук Макарова Г. В. За результатами вивчення документів та спілкування у фокус-групах ЕГ переконалася, що ЗВО послідовно дотримується визначених ним процедур розроблення, затвердження, моніторингу та періодичного перегляду ОНП.

2. Здобувачі вищої освіти безпосередньо та через органи студентського самоврядування залучені до процесу періодичного перегляду освітньої програми та інших процедур забезпечення її якості як партнери. Позиція здобувачів вищої освіти береться до уваги під час перегляду освітньої програми.

Здобувачі включені до складу вчених рад Університету та факультету, на засіданнях яких проходять обговорення, схвалення, затвердження освітніх програм та змін до них, обговорення процедур забезпечення якості освіти, в тому числі за ОНП. Спілкування із здобувачами, представниками студентського самоврядування підтвердило факти проведення періодичних опитувань, до яких включаються питання про якість ОНП. Таким чином, ЕГ відзначено, що студенти безпосередньо залучаються до процесу періодичного перегляду ОНП та інших процедур забезпечення її якості як партнери. Проте вивчення результатів звіту за дослідженням слухачів PhD програм у січні-лютому 2020 року ОНП «Публічне управління та адміністрування (мова навчання українська)» засвідчило поки що низький рівень залученості студентів до змін освітньої програми. У процесі спілкуванні ЕГ з учасниками освітнього процесу базовою була теза, що в освітньому середовищі університету відсутні будь-які деструктивні дії, явища, процеси та тенденції.

3. Роботодавці безпосередньо та/або через свої об'єднання залучені до процесу періодичного перегляду освітньої програми та інших процедур забезпечення її якості як партнери.

Під час зустрічі з роботодавцями, серед яких були ректори ЗВО, представники наукових установ, органів влади, керівники політичних партій, з'ясовано, що наявна тісна співпраця щодо рецензування ОНП, доповнення та уточнення окремих її освітніх компонент. Учасники фокус групи відзначили високий рівень теоретичних знань здобувачів ОНП, їх готовність швидко адаптуватися до особливостей практичної діяльності. ЕГ з'ясувала, що роботодавці беруть участь у обговоренні перспектив подальшого розвитку ОНП та зацікавлені у залучені випускників програми на відповідні посади.

4. Існує практика збирання, аналізу та врахування інформації щодо кар'єрного шляху випускників освітньої програми.

Під час спілкування з НПП та представниками відділу атестації та підготовки науково-педагогічних кадрів з'ясовано, що вони запроваджують механізм моніторингу подальшого кар'єрного шляху випускників ОНП. Перший випускник програми Гребеножко Є. П. успішно працює на філософському факультеті.

5. Система забезпечення якості закладу вищої освіти забезпечує вчасне реагування на виявлені недоліки в освітній програмі та/або освітній діяльності з реалізації освітньої програми.

Система внутрішнього забезпечення якості освітньої діяльності регламентується Положенням про систему забезпечення якості освіти та освітнього процесу в Київському національному університеті імені Тараса Шевченка (<https://cutt.ly/xlCy6lQ>), Етичним кодексом університетської спільноти (<https://cutt.ly/5lCYVTv>), які розміщені на веб-сайті Університету. У складі науково-методичного центру організації освітнього процесу виділено сектор моніторингу якості освіти (<http://nmc.univ.kiev.ua/structure.htm>), співробітники якого надають методичну та консультативну допомогу з питань забезпечення якості освіти структурним підрозділам Університету, проводять моніторинг їх успішності та розробляють пропозиції про вдосконалення процедур та процесів. В процесі

спілкування з учасниками освітнього процесу та керівництвом факультету члени ЕГ ознайомились із фактологічною базою моніторингових досліджень якості освіти та освітньої діяльності за ОНП, які реалізуються на філософському факультеті. Здобувачі підтвердили в процесі спілкування наявність системи періодичних соціологічних опитувань та оприлюднення їх результатів, а також власну участь у цих опитуваннях.

6. Результати зовнішнього забезпечення якості вищої освіти (зокрема, зауваження та пропозиції, сформульовані під час попередніх акредитацій), беруться до уваги під час перегляду освітньої програми.

Це первинна акредитація цієї ОНП. За результатами проведених зустрічей з проректором з наукової роботи Жилінською О. І., гарантом ОНП Зубчиком О.А. встановлено, що в Університеті вже відбулося більше 30 акредитацій та ведеться системна робота щодо врахування результатів зовнішнього оцінювання якості вищої освіти у академічному та науковому процесах. Частина рекомендацій, висловлених під час проведених акредитацій вже реалізована ЗВО: так у грудні 2020 року затверджено Положення про гаранта освітньої програми в Київському національному університеті імені Тараса Шевченка, серед розробників якого був гарант ОНП Зубчик О.А.

7. В академічній спільноті закладу вищої освіти сформована культура якості, яка сприяє постійному розвитку освітньої програми та освітньої діяльності за цією програмою.

Після проведених зустрічей зі здобувачами, НПП, адміністративним персоналом та представниками окремих структурних підрозділів, ЕГ відзначила, що в Університеті присутнє розуміння важливості культури якості, яка сприяє постійному розвитку ОНП та освітньої діяльності за цією програмою. ЕГ констатує, що внутрішня система забезпечення якості освіти Університету базується на свідомому формуванні культури якості всіх представників академічної спільноти.

Загальний аналіз щодо Критерію 8:

Сильні сторони та позитивні практики у контексті Критерію 8.

1. Чітка регламентація та розподіл зон відповідальності між структурними підрозділами ЗВО щодо процесів і процедур внутрішнього забезпечення якості освіти. 2. У ЗВО впроваджена практика проведення систематичного опитування студентів щодо якості навчання і перегляду ОНП. 3. Інформація щодо організації та регулювання освітнього процесу є у вільному доступі на сайтах Університету та факультету, ОНП та інформація, необхідна здобувачам у процесі реалізації ОНП, є доступною.

Слабкі сторони, недоліки та рекомендації щодо удосконалення у контексті Критерію 8.

Недостатня поінформованість здобувачів ОНП про можливості та необхідність постійного вдосконалення внутрішньої системи забезпеченості якості вищої освіти, у спілкуванні здобувачі та окремі учасники освітнього процесу висловлювали впевненість, що освітнє середовище не містить недоліків. ЕГ рекомендовано провести семінари для учасників освітнього процесу з метою висвітлення мети і задач розбудови внутрішньої системи забезпеченості якості вищої освіти Університету.

Рівень відповідності Критерію 8.

Рівень В

Обґрунтування рівня відповідності Критерію 8.

Система забезпечення якості ОНП «Публічне управління та адміністрування (мова навчання українська)» забезпечує достатній якісний рівень як освітньої програми, так і освітньої діяльності ЗВО. ЕГ комплексно оцінивши виявлені факти, врахувавши позиції, висловлені учасниками освітнього процесу, встановила, що освітня діяльність за ОНП загалом відповідає Критерію 8 з недоліками, що є несуттєвими.

Критерій 9. Прозорість та публічність:

1. Визначені чіткі і зрозумілі правила і процедури, що регулюють права та обов'язки всіх учасників освітнього процесу, є доступними для них та послідовно дотримуються під час реалізації освітньої програми.

На сайті закладу вищої освіти КНУ імені Т.Шевченка філософського факультету, прописані чіткі та зрозумілі умови вступу на здобуття доктора філософії, що регулюють права та обов'язки всіх учасників освітнього процесу, інформація є у відкритому доступі за посиланням (<https://bit.ly/2MED8IR>). Діяльність закладу освіти забезпечується завдяки діючим відкритим документам, що розміщені за посиланням та які забезпечують права та обов'язки учасників освітнього процесу (<https://bit.ly/2OjD9CA>) такі, як статут закладу (<https://bit.ly/3uKGbjV>), етичний кодекс (<https://bit.ly/2MIIuG>) та інші. Під час інтерв'ювання учасниками освітнього процесу підтверджено факт наявності необхідного контенту, зручності в користуванні та достатньої наповнюваності сайту.

2. Заклад вищої освіти не пізніше ніж за місяць до затвердження освітньої програми або змін до неї оприлюднює на своєму офіційному веб-сайті відповідний проект з метою отримання зауважень та пропозицій заінтересованих сторін.

ОНП була затверджена згідно протоколу засідання Вченої ради університету від 26.06.2018 року. Проект освітньої програми завантажений на сайт вчасно, розміщений у відкритому доступі на сайті закладу (<https://bit.ly/3uLLUWD>), зацікавлені сторони мають можливість написати електронного листа з метою подачі зауважень чи пропозицій. Освітньо-наукова програма містить у своєму змісті відгуки роботодавців щодо неї, що підтверджує наявність зворотного зв'язку з ними. Відгуки містять чітко виписані переваги програми і подають достатню об'єктивну її оцінку. Деканат філософського факультету спільно із гарантом програми проводять анкетування із стейкхолдерами щодо ОП та її покращення. Залучення здобувачів, роботодавців, академічної спільноти до процесу формування цілей і програмних результатів ОНП відбувається через відкриті публічні тематичні заходи (спільні зустрічі).

3. Заклад вищої освіти своєчасно оприлюднює на своєму офіційному веб-сайті точну та достовірну інформацію про освітню програму (включаючи її цілі, очікувані результати навчання та компоненти) в обсязі, достатньому для інформування відповідних заінтересованих сторін та суспільства.

Освітня програма вчасно оприлюднена на сайті закладу, містить загальну інформацію, мету, характеристику, програмні компоненти та інше, знаходиться у відкритому доступі, за посиланням (<https://bit.ly/2OGE6F1>). Експертами зроблено відповідний висновок, що обсяг інформації, є достатнім для того, аби забезпечити поінформованість абітурієнтів, здобувачів та інших груп стейкхолдерів про цю ОП.

Загальний аналіз щодо Критерію 9:

Сильні сторони та позитивні практики у контексті Критерію 9.

1. В ЗВО розроблена та відповідним чином скомпонована вся необхідна інформація, яка розміщена у відкритому доступі та зручна у використанні. 2. Обізнаність викладачів та здобувачів вищої освіти про вільний доступ до необхідної інформації та переліку відповідних джерел.

Слабкі сторони, недоліки та рекомендації щодо удосконалення у контексті Критерію 9.

1. Обговорювати з аспірантами варіанти їх участі у роботі з ОП. 2. Рекомендовано розробити додаткові форми зворотного зв'язку стосовно обговорення ОП та оповіщення щодо її розгляду. 3. Надавати відкритий доступ щодо рекомендацій, які були надані стейкхолдерами.

Рівень відповідності Критерію 9.

Рівень В

Обґрунтування рівня відповідності Критерію 9.

Загалом ЗВО забезпечує в необхідній мірі прозорість та публічність необхідної інформації щодо вимог Критерію 9.

Критерій 10. Навчання через дослідження:

1. Зміст освітньо-наукової програми відповідає науковим інтересам аспірантів (ад'юнктів) і забезпечує їх повноцінну підготовку до дослідницької та викладацької діяльності у закладах вищої освіти за спеціальністю та/або галуззю.

Загалом ЕГ підтверджує, що зміст ОНП відповідає науковим інтересам аспірантів і забезпечує повноцінну підготовку до дослідницької та викладацької діяльності. ЕГ пересвідчилась в дотичності дисциплін, включених до навчальних планів аспірантів тематиці їхніх досліджень. Зорієнтованість вибіркового дисциплін на наукові інтереси аспірантів забезпечена навчальними компонентами ВБ 3.1. – 3.8. (по 4 кредити): «Публічне управління конкурентоздатністю країни в умовах глобалізації», «Запобігання і протидія корупції в публічному управлінні та адмініструванні», «Методи забезпечення якості публічного управління та адміністрування», «Комунікативне забезпечення публічного управління та адміністрування», «Демократизація механізмів публічного управління та адміністрування в Україні», «Інноваційні технології в публічному управлінні та адмініструванні», «Особливості взаємодії політичних та адміністративних посад в системі публічного управління та адміністрування», «Зарубіжна практика децентралізації публічної влади на місцевому рівні», із числа яких здобувач обирає дві дисципліни, контент яких корелюється з предметом його дослідження. Проте слід зазначити, невизначеність, яким чином програмні результати навчання та програмні компетентності можуть забезпечуватися ВБ 2.10 «Мінерально-сировинна база України», ВБ 2.11 «Основи системної біології» чи ВБ 2.15 «ЯМР-спектроскопія для природничих наук» можуть реалізувати ПРН2 «Дотримуватися основних засад академічної доброчесності у науковій та освітній (педагогічній) діяльності». Аналіз тем дисертаційних досліджень аспірантів підтвердив їх кореляцію з обраними їх здобувачами вибіркними дисциплінами та відповідністю індивідуальної траєкторії навчання. На сайті ЗВО розміщено: робочі програми навчальних дисциплін за 2019 рік (<https://bit.ly/2OgrHaN>), навчальний план підготовки добувачів (<https://bit.ly/2OdN7p1>). На зустрічах із аспірантами та з адміністративним персоналом підтверджено можливість вільного вибору навчальних дисциплін. Внаслідок аналізу ЕГ індивідуальних навчальних планів аспірантів з'ясовано, що зміст, обсяг і терміни виконання завдань аспірантів відповідає чинним вимогам.

2. Наукова діяльність аспірантів (ад'юнктів) відповідає напрямові досліджень наукових керівників.

Вивчення наданих ЕГ матеріалів, а також співбесіди під час он-лайн зустрічей показали повну відповідність наукової діяльності аспірантів напрямом досліджень наукових керівників. Дотичність тем наукових досліджень аспірантів напрямом досліджень наукових керівників забезпечується на всіх етапах підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії за ОНП «Публічне управління та адміністрування (мова навчання українська)». На етапі вступу визначається орієнтовний (потенційний) науковий керівник майбутнього аспіранта із яким узгоджується і уточнюється тема майбутнього дисертаційного дослідження та дослідницької пропозиції для вступного випробування до аспірантури. У разі вступу абітурієнта затверджується в установленому порядку тема дослідження та призначається науковий керівник за умови наявності відповідності теми наукових досліджень аспірантів і наукового керівника. На етапі підготовки за ОНП «Публічне управління та адміністрування (мова навчання українська)» питання відповідності проблематики наукових досліджень аспірантів і наукових керівників відстежується і корелюється щорічними звітними процедурами здобувачів і науково-педагогічних працівників. З аналізу наданої ЕГ інформації (Таблиця 2. Зведена інформація про публікаційну активність наукових керівників та здобувачів освіти за освітньо-науковою програмою «Публічне управління та адміністрування (мова навчання українська)» в КНУТШ), відкритих освітньо-наукових ресурсів та ключових слів у науковій продукції науково-педагогічних працівників, що здійснюють підготовку аспірантів за цією ОНП, встановлено, що теми наукових досліджень аспірантів формуються відповідно до тематичного напрямку наукових досліджень НПП. Наукові керівники є активними дослідниками, мають ґрунтовну фахову освіту, належний рівень публікаційної активності, публікації у фахових виданнях та наукометричних базах. Наявні також спільні публікації наукових керівників і аспірантів (проф. В. Воротін, А. Фехруз; доц. Зубчик О.А., Каміран К.К.) Аспіранти беруть участь у науково-комунікативних заходах, зокрема міжнародних конференціях і за міжнародної участі за напрямом, які відповідають напрямом досліджень наукових керівників.

3. Заклад вищої освіти організаційно та матеріально забезпечує в межах освітньо-наукової програми можливості для проведення і апробації результатів наукових досліджень відповідно до тематики аспірантів (ад'юнктів) (проведення регулярних конференцій, семінарів, колоквиумів, доступ до використання лабораторій, обладнання тощо).

Університет забезпечує можливість аспірантам проведення власних досліджень та апробації напрацьованих матеріалів. Під час огляду матеріальної бази було показано приміщення, де мають можливість працювати аспіранти, а також відзначено, що аспіранти можуть звертатися за консультацією не тільки до керівника, а й до інших НПП кафедр; на факультеті створене позитивне середовище, коли молоді науковці можуть обговорити проблеми чи результати власного дослідження з науковим керівником або членами відповідної кафедри. У бібліотеці передбачено вільний доступ до наукометричних баз Scopus і WoS, а також безкоштовний вихід в Інтернет, у т.ч.

через Wi-Fi. Підтверджено, що аспіранти звітуються на кафедрі щодо виконання ними індивідуальних планів. Аспіранти залучаються до організації та участі у науково-комунікативних заходах різних рівнів, що проводяться на базі Університету. В 2018 – 2019 н.р. аспіранти брали участь, зокрема, в таких заходах: «Інформаційне суспільство: технологічні, економічні та технічні аспекти становлення» Міжнародна наукова Інтернет-конференція (Тернопіль, 5 лютого 2019 р.); «Актуальні питання підготовки фахівців у сфері публічного управління та адміністрування» щорічної науково-практичної конференції за міжнародною участю (2018 р.); Дні науки філософського факультету: Міжнародна наукова конференція студентів, аспірантів та молодих вчених (2018-2020 рр.) (<https://bit.ly/3o2erZS>). Університет надає можливості для аспірантів безкоштовно публікувати результати досліджень у фаховому виданні «Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Державне управління» (<https://bit.ly/2OjW9Az>). Аналіз апробаційних матеріалів аспірантів (тези доповідей на конференціях та їх кількість і географія) свідчить про активну наукову діяльність здобувачів та їхню залученість не лише до вітчизняної, а й до світової управлінської науки.

4. Заклад вищої освіти забезпечує можливості для долучення аспірантів (ад'юнктів) до міжнародної академічної спільноти за спеціальністю, зокрема через виступи на конференціях, публікації, участь у спільних дослідницьких проєктах тощо.

Університет приділяє особливу увагу забезпеченню можливості для долучення аспірантів до міжнародної академічної спільноти за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування (мова навчання українська)» в рамках міжнародної наукової співпраці. Наявні 384 партнерські угоди із університетами та іншими установами із 69 країн світу. Постійними партнерами філософського факультету, де реалізується ОНП є університет м. Констанц – Німеччина, Зеленогурський університет, Ягеллонський університет, Вроцлавський університет – Польща Університет Мінью – Португалія (<https://bit.ly/3q7dPwM>). На ОНП навчаються здобувачі з Республіки Азербайджан. Під час он-лайн зустрічі встановлено, що аспіранти ОНП «Публічне управління та адміністрування (мова навчання українська)» оцінюють як обмежені свої можливості проходження наукового стажування в Україні за темою дисертації. Проте здобувачі освіти, що були залучені до фокус груп, не брали участі у проєктах міжнародної співпраці та не могли пригадати, чи були такі особи серед студентів ОНП. ЕГ вважає, що ЗВО має всі необхідні ресурси та можливості для введення аспірантів у міжнародну академічну спільноту.

5. Існує практика участі наукових керівників аспірантів у дослідницьких проєктах, результати яких регулярно публікуються та/або практично впроваджуються.

ЕГ встановлено, що наукові керівники аспірантів є активними дослідниками та учасниками дослідницьких проєктів, результати яких впроваджуються. Так, проф. Неліпа Д.В. (<https://orcid.org/0000-0002-5363-3990>) є головним редактором фахового видання «Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія: Державне управління». Автор низки підручників та навчальних посібників, зокрема, «Системний аналіз в політології», «Організаційно-правові засади державної служби в Україні», співавтор навчально-методичного комплексу «Інформаційні системи в державному управлінні» та словника-довідника «Публічне управління та адміністрування у сфері національної безпеки (системні, політичні та економічні аспекти)», є учасником численних наукових заходів та експертом у нормотворчій діяльності в галузі. Проф. Ситник В.Г. (<https://orcid.org/0000-0002-3083-5733>) має значний досвід військової та державної служби та є державним службовцем 3 рангу, є членом редколегії низки наукових видань та Президентом ГО «Академія національної безпеки», автором (співавтором) близько 450 наукових та науково-методичних праць. Проф. Воротін В.Є. (<https://orcid.org/0000-0002-4545-612X>) керує Відділом комплексних проблем державотворення Інституту законодавства Верховної Ради України, досліджує процес формування системи державного регулювання національної економіки України. Проф. Ващенко К.О. (<https://orcid.org/0000-0001-6516-0943>) поєднує з роботою в органах державної влади, є державним службовцем категорії А, є автором наукових монографій з проблем державного управління, підручників та посібників з політології, політичного управління, державного управління. Доц. Зубчик О.А. (<https://orcid.org/0000-0001-6480-409X>) має досвід державної служби у виконавчій та законодавчій гілках влади, виступає експертом з аналізу державної політики, досліджує державно-управлінські аспекти конкурентоспроможності держави у перспективі політичного часу, є членом редакційної колегії фахового видання «Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія: Державне управління» та наукового журналу «Науково-інформаційний вісник Академії національної безпеки». ЕГ підтверджує, що наукові керівники аспірантів є активними дослідниками та учасниками дослідницьких проєктів, результати яких впроваджуються, мають активні профілі у міжнародних наукометричних базах Scopus і WoS. Аналіз публікацій засвідчив можливість створення разових спеціалізованих рад із захисту дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування».

6. Заклад вищої освіти забезпечує дотримання академічної доброчесності у науковій діяльності наукових керівників та аспірантів (ад'юнктів), зокрема вживає заходів для виключення можливості здійснення наукового керівництва особами, які вчинили порушення академічної доброчесності.

В Університеті створені умови для дотримання академічної доброчесності у науковій діяльності наукових керівників і аспірантів, що регламентовано в таких документах та процедурах: Положення про організацію освітнього процесу

(<https://bit.ly/3uKuKbT>), саме: п. 9.8. Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти та п.10.7. Дотримання академічної доброчесності педагогічними та науково-педагогічними працівниками; Етичний кодекс університетської спільноти КНУТШ (<https://bit.ly/3o23sQ6>). Процедури контролю зазначені в Положенні про запобігання та виявлення академічного плагіату (<https://bit.ly/3rabYbz>), основним завданням якого є забезпечення академічної доброчесності. Під час он-лайн зустрічі НПП, здобувачі та керівництво ЗВО підтвердили факт перевірки дисертацій, наукових статей, авторефератів та монографій з використанням системи Unicheck (Меморандум МОН України та ТОВ «Антиплагіат» у 2018 р.). За час дії ОНП не виявлено жодного факту порушень академічної доброчесності ані серед здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії, ані серед науково-педагогічних працівників ЗВО, дотичних до підготовки аспірантів.

Загальний аналіз щодо Критерію 10:

Сильні сторони та позитивні практики у контексті Критерію 10.

1. Зміст ОНП забезпечує повноцінну підготовку аспірантів до дослідницької та викладацької діяльності за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування (мова навчання українська)». 2. Наукова діяльність аспірантів загалом відповідає напрямам досліджень наукових керівників. 3. Наявні можливості для створення разових спеціалізованих вчених рад із захисту дисертації для атестації аспірантів, які проходять підготовку за ОНП.

Слабкі сторони, недоліки та рекомендації щодо удосконалення у контексті Критерію 10.

Експертна група рекомендує проводити активну роботу із введення аспірантів до міжнародної академічної спільноти шляхом реалізації різноманітних проектів академічної мобільності, що надасть здобувачам можливість розширити свої дослідження, а також апробувати свої результати в більш широкому колі науковців.

Рівень відповідності Критерію 10.

Рівень В

Обґрунтування рівня відповідності Критерію 10.

Зважаючи на наведені сильні сторони та рекомендації щодо інтенсивного залучення аспірантів до міжнародної академічної спільноти шляхом академічної мобільності у контексті Критерію 10, експертна група дійшла висновку, що ОНП «Публічне управління та адміністрування (мова навчання українська)» відповідає Критерію 10 за рівнем В.

IV. Інші спостереження

У цьому розділі експертна група може викласти інші спостереження, пов'язані із освітньою програмою, освітньою діяльністю за цією програмою або процедурою проведення акредитації.

дані відсутні

V. Підсумки

На думку експертної групи, підстави для прийняття рішення про відмову в акредитації ОП, не пов'язані із відповідністю Критеріям оцінювання якості освітньої програми, **відсутні**.

За результатами акредитаційної експертизи експертна група вважає, що освітня програма відповідає Критеріям за наступними рівнями відповідності:

Критерій 1. Проектування та цілі освітньої програми

В

Критерій 2 . Структура та зміст освітньої програми	B
Критерій 3 . Доступ до освітньої програми та визнання результатів навчання	B
Критерій 4 . Навчання і викладання за освітньою програмою	B
Критерій 5 . Контрольні заходи, оцінювання здобувачів вищої освіти та академічна доброчесність	B
Критерій 6 . Людські ресурси	B
Критерій 7 . Освітнє середовище та матеріальні ресурси	A
Критерій 8 . Внутрішнє забезпечення якості освітньої програми	B
Критерій 9 . Прозорість та публічність	B
Критерій 10 . Навчання через дослідження	B

За результатами акредитаційної експертизи рішенням експертної групи є **акредитація**.

Додатки до звіту:

Відсутні

***

Шляхом підписання цього звіту ми стверджуємо, що провели акредитаційну експертизу у повній відповідності із Положенням про акредитацію освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти, та інших актів законодавства, а також здійснювали свої функції добросовісно, неупереджено і доброчесно.

Документ підписаний кваліфікованими електронними підписами.

Керівник експертної групи

Алькема Віктор Григорович

Члени експертної групи

Монастирський Григорій Леонардович

Заїка Олена Вікторівна

Гончаренко Ірина Василівна

Малецька Наталія Сергіївна